

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 1-2 / 2007

Interculturale

Educația interculturală – o provocare a viitorului

Lansat în 2006 și finanțat de Justitia et Pax (Olanda), proiectul Diversitate și coeziune socială – participarea egală a minorităților din Europa reunește organizații neguvernamentale din cinci țări (Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Georgia, Olanda și România). La încheierea primei sale faze, cea de evaluare a modului în care se derulează educația interculturală în cele cinci țări, reprezentanții ai organizațiilor partenere s-au întrunit în perioada 15-18 februarie 2007 la București pentru analiza și compararea rezultatele evaluării și pentru a elabora o strategie de acțiune a rețelei pentru cea de a doua fază a proiectului, care își propune să contribuie la îmbunătățirea educației interculturale ca vector de primă mărime în realizarea coeziunii sociale. Organizată de Liga Pro Europa, întâlnirea partenerilor i-a adus împreună pe: Agit Mirzoev, Arnold Stepanian (Public Movement Multinational Georgia), Emir Sejranic, Miralem Tursinovic (Helsinki Citizen's Assembly, Bosnia și Herțegovina), Jagoda Paukovic (Justitia et Pax, Olanda), Elly Rinjierse, Michel Peters, Dimitris Grammatikas (CORDAID, Olanda), Deyan Kolev, Teodora Krumova (Amalipe, Bulgaria), Smaranda Enache, Kaeso Judit-Andrea, Doina Baci (Liga Pro Europa, România). Programul dezbaterilor s-a axat în prima zi (16 februarie) pe următoarele teme: „Prezentarea cazurilor locale de educație interculturală (Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Georgia, Olanda, România)”, „Realizarea coeziunii sociale într-o Europă multiculturală – cazul României”, prezentare făcută de Attila Markó, secretar de stat pentru minorități, „Rolul educației interculturale în promovarea coeziunii sociale”, iar în cea de a doua zi (17 februarie) programul a inclus două prezentări („Conectarea programelor noastre la analiza discursului” – Elly Rinjierse, și „O viziune comună asupra diversității și coeziunii sociale – Jagoda Paukovic), urmate de discutarea continuării proiectelor locale în 2007 și planificarea priorităților și proiectelor locale pentru 2007 ale partenerilor.

Redăm în cele ce urmează fragmente din discuțiile purtate în prima zi a întâlnirii pe marginea rolului educației interculturale în promovarea coeziunii sociale.

Jagoda Paukovic (Olanda):

Coeziunea socială este un proces de structurare a relațiilor în societate. În opinia Consiliului Europei, coeziunea socială este menținută de diverși factori și condiții: de reglementările referitoare la domeniul social și al bunăstării, de gradul general de siguranță, asistența socială și medicală, toate acestea furnizate comunității de stat, de societatea civilă, de biserici, practic tot ce ține laolaltă societatea. În viziunea Consiliului Europei, coeziunea socială este un proiect, un ideal la care aspirăm. În calitatea noastră de europeni într-un timp al globalizării și regionalizării, noi trebuie să dezvoltăm instrumentele pentru menținerea coeziunii sociale și, în același timp, să administrăm și să respectăm diversitatea, care este o realitate a societăților noastre și care este în legătură foarte strânsă cu migrația. Diversitatea este o valoare, însă se pune problema cum o putem scoate în evidență și cum îi putem reda locul pe care îl merită. Educația reprezintă un vehicul de primă importanță pentru coeziunea socială, ea însă poate și diviza o societate. Avem nevoie de o educație care să respecte diversitatea și care să contribuie la menținerea coeziunii sociale: educația interculturală. Consiliul Europei elaborează în momentul de față o carte albă pe această temă și a apelat la societatea civilă să preseze guvernele să o adopte. De aceea, am

acordat atenție ideii de societate civilă transnațională, care ar putea avea o contribuție majoră în dezvoltarea unor asemenea instrumente, de aceea, am creat această rețea a noastră, pentru a face schimb de experiență.

Pasul următor ar fi să rezumăm fiecare dintre noi felul în care proiectele derulate de noi contribuie la coeziunea socială în contextele specifice fiecărei țări și v-aș invita ca atare să răspundeți următoarelor întrebări: în ce fel contribuie proiectul la coeziunea socială? Ce anume îi lipsește în momentul de față proiectului? Care sînt obstacolele majore în calea proiectului? Soluții sugerate.

Smaranda Enache (România):

Am ajuns la concluzia că în România coeziunea socială este în pericol și este greu de realizat deoarece cei care ar trebui să participe la edificarea coeziunii sociale au mentalități diferite pentru că au fost educați în spiritul unor valori diferite. Făcînd o analiză foarte simplă a informațiilor și valorilor care i se inculcă în doisprezece ani de școală unui copil aparținînd comunității majoritare și o analiză a ceea ce primește un copil aparținînd unei comunități minoritare găsim o discrepanță foarte mare. Copiii minoritari sînt interculturali, ei cunosc limba, istoria și tradițiile

(continuare în pg. 4-5)

CALENDAR * N A P T Á R

8 ianuarie – Copreședinta Ligii Pro Europa, Smaranda Enache, a participat la emisiunea „Idea europeană” a postului Radio Cluj;

9 ianuarie – Întîlnire a copreședinței LPE, Smaranda Enache, cu membri ai Baroului Constituțional Mureș la sediul LPE; – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

10-13 ianuarie – Vizită de lucru a directorului Biroului pentru Drepturile Omului, Haller István, împreună cu reprezentanți ai comunității romilor din Tîrgu-Mureș la Liceul Gandhi din Pécs (Ungaria) pentru studierea educației romilor;

16 ianuarie – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

23 ianuarie – „Modele de autonomie în Europa de Vest”, conferință susținută de Smaranda Enache, Szokoly Elek și Bakk Miklós la Miercurea Ciuc, la invitația Primăriei orașului;

25 ianuarie – Întîlnire locală la Cluj în cadrul proiectului „Monitorizarea educației religioase în școlile publice” finanțat de Ambasada Olandei prin Matra-KAP; au luat parte reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean, ai cultelor religioase, cadre didactice, profesori universitari, jurnaliști;

26 ianuarie – Lansarea volumului „Mică istorie a Transilvaniei”, de Harald Roth, editată de Liga Pro Europa, la Casa de Cultură din Oradea; prezentarea volumului a fost făcută de Smaranda Enache, Szokoly Elek, Ovidiu Pecican și Traian Ștef și a fost urmată de o masă rotundă;

31 ianuarie – În cadrul proiectului „Educația interculturală în România”, întîlnire organizată de LPE la București; din partea organizatorilor au participat Smaranda Enache, Szokoly Elek și Kacsó Judit, iar printre invitați s-au numărat Markó Attila, secretar de stat (Departamentul de Relații Interetnice) și Pásztor Gabriella, secretar de stat (Ministerul Educației și Cercetării);

1 februarie – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

6 februarie – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

13 februarie – Cu prilejul vizitei oficiale a președintelui Republicii Ungare, Solyom László, Smaranda Enache, Csiky Boldizsár și Szokoly Elek au fost invitați la întîlnirea președintelui cu intelectualii țîrgumureșeni; – Conferință pe tema discriminării rasiale, „Rețeaua europeană împotriva rasismului”, organizată de Centrul de Resurse Juridice la București; din partea Ligii Pro Europa a participat Haller István; – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

14-18 februarie – Întîlnirea partenerilor din cadrul proiectului „Equal Participation of Minorities: Intercultural Education – A Key Mechanism in Social Cohesion”, organizată la București de Liga Pro Europa; din partea organizațiilor partenerilor au participat Agit Mirzoevi și Arnold Stepanian (Public Movement Multinational Georgia – Georgia), Emir Sejanic și Miralem Tursinovic (Helsinki Citizen’s Assembly – Bosnia-Herțegovina), Jagoda Paukovic (Justitia et Pax, Olanda), Elly Rinjierse și Michel Peters (CORDAID, Olanda), Dimitris Grammatikas (Minorities from South-Europe, Olanda), Deyan Kolev și Teodora Krumova (Amalipe, Bulgaria); din partea organizatorilor au participat Smaranda Enache, Kacsó Judit și Baci Doina; a fost invitat de asemenea și Markó Attila, secretar de stat (Departamentul pentru Relații Interetnice);

15-18 februarie – În organizarea Asociației Pro Democrația, a avut loc la Kiev (Ucraina) întîlnirea „Dialogue and Cooperation: Hungary, Romania, Moldova and Ukraine Pathfinding to Combat Controversies and Risks of Alienation”; din partea Ligii Pro Europa a participat Haller István;

20 februarie – Analiza săptămîinii politice la Radio Gaga de Szokoly Elek;

21 februarie – Întîlnire locală la Iași în cadrul proiectului „Monitorizarea educației religioase în școlile publice”, finanțat de Ambasada Olandei prin Matra-KAP; au luat parte reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean, ai cultelor religioase, cadre didactice, profesori universitari, jurnaliști;

25 februarie – „Rețeaua jurnaliștilor în apărarea drepturilor omului”, întîlnire organizată de LADO (Cluj) la Someșul Rece cu participarea reprezentanților presei locale, în cadrul căreia Smaranda Enache a ținut o prelegere pe tema minorităților în Europa unită;

26 februarie – Consultări ale Președintelui României cu societatea civilă pe marginea reformei sistemului electoral și a adopției votului uninominal; din partea LPE a participat Smaranda Enache;

január 8 – Smaranda Enache, a PEL társelnöke, résztvett a Kolozsvári Rádió „Európai gondolat” című adásában.

január 9 – Smaranda Enache, a PEL társelnöke, találkozott a Maros megyei Alkotmányos Ügyvédi Kamara képviselőivel a PEL székhelyén. – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

január 10-13 – Haller István, az Emberjogi Iroda igazgatójának munkalátogatása a pécsi Gandhi Liceumban a romák oktatásának tanulmányozása céljából egy marosvásárhelyi roma küldöttség élén.

január 16 – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

január 23 – „Nyugat-európai autonómia modellek” címmel Smaranda Enache, Bakk Miklós és Szokoly Elek tartottak előadást Csíkszeredában a Polgármesteri Hivatal meghívására.

január 25 – Kolozsvári találkozó a megyei tanfelügyelőség, a különböző vallásfelekezetek és a tanestületek képviselőivel, valamint egyetemi tanárokkal és újságírókkal a „Vallásoktatás monitorizálása az állami iskolákban” c. a holland nagykövetség által finanszírozott projekt keretében.

január 26 – A Pro Europa Kiadó kiadásában megjelent Harald Roth „Mica istorie a Transilvaniei” c. kötet bemutatása Nagyváradon Smaranda Enache, Ovidiu Pecican, Traian Ștef és Szokoly Elek jelenlétében, egy kerekasztal-beszélgetés keretében.

január 31 – Megbeszélés Bukaresztben az „Interkulturális oktatás Romániában” c. projekt keretében, melyen a PEL részéről részt vettek Smaranda Enache, Szokoly Elek és Kacsó Judit, a meghívottak közt peddíg jelen voltak, többek között, Markó Attila, az Interetnikai Kapcsolatok Ügyosztályának államtitkára és Pásztor Gabriella, az Oktatásügyi Minisztérium államtitkára.

február 1 – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

február 6 – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

február 13 – Solyom László, a Magyar Köztársaság elnökének hivatalos látogatása alkalmából találkozott marosvásárhelyi értelmiségiek egy csoportjával, melyen a PEL részéről jelen voltak Smaranda Enache, Csiky Boldizsár és Szokoly Elek. – Konferencia Bukaresztben a faji megkülönböztetés kérdéséről „A rasszizmus elleni európai hálózat” c. projekt keretében, a bukaresti Jogi Forrásközpont szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt. – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

február 14-18 – Az „Equal Participation of Minorities: Intercultural Education – A Key Mechanism in Social Cohesion” c. projekt keretében találkozó Bukaresztben a PEL és partner-szervezetei között. Részt vettek Agit Mirzoevi és Arnold Stepanian (Public Movement Multinational Georgia – Grúzia), Emir Sejanic és Miralem Tursinovic (Helsinki Citizen’s Assembly – Bosznia-Herțegovina), Jagoda Paukovic (Justitia et Pax, Hollandia), Elly Rinjierse és Michel Peters (CORDAID, Hollandia), Dimitris Grammatikas (Minorities from South-Europe, Hollandia), Deyan Kolev și Teodora Krumova (Amalipe, Bulgária) a partner-szervezetek részéről, Smaranda Enache, Kacsó Judit és Doina Baci a PEL részéről, valamint Markó Attila, az Interetnikai Kapcsolatok Ügyosztályának államtitkára.

február 15-18 – Találkozó a „Dialogue and Cooperation: Hungary, Romania, Moldova and Ukraine Pathfinding to Combat Controversies and Risks of Alienation” c. projekt keretében Kijevben a Pro Democrația Egyesület szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.

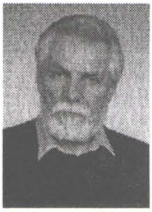
február 20 – Szokoly Elek heti politikai elemzése a Gaga Rádióban.

február 21 – Jászvárosi találkozó a megyei tanfelügyelőség, a különböző vallásfelekezetek és a tanestületek képviselőivel, valamint egyetemi tanárokkal és újságírókkal a „Vallásoktatás monitorizálása az állami iskolákban” c. a holland nagykövetség által finanszírozott projekt keretében.

február 25 – „Újságírók hálózata az emberi jogok védelmében” címmel találkozó Hidegzsamoson a kolozsvári LADO szervezésében, melyen Smaranda Enache előadást tartott a helyi sajtó képviselői számára a kisebbségi kérdéssről az Egyesült Európában.

február 26 – Románia elnökének tanácskozása a civil társadalom képviselőivel a választási rendszer megreformálásának és az egyéni választási körzetek elfogadásának kérdéséről. A PEL-t Smaranda Enache képviselte.

Harababura

Încerc să mă concentrez, fără prea mult succes, asupra unui text, în timp ce timpanele-mi sînt puse la grea încercare de bruiatul megafoanelor care cheamă populația la mitingul de la Cluj (-Napoca) pentru susținerea lui Bănescu. Transportul este gratuit, oferit de Partidul Democrat. Nu știu dacă se oferă și țuică („pălincă”), așa cum făcuse PDSR-ul, „de bucurie” atunci cînd am intrat în NATO. Același NATO care fusese anatemitat ceva mai devreme de același PDSR, cînd acesta bombardase „singura” noastră vecină prietenă (în afară de Marea Neagră), Serbia (atunci încă Iugoslavia). (Citat inexact după Ion Iliescu). Dar chiar dacă nu se va da țuică, auditoriul va fi bine drogat de farmecul inegalabil al unui prezident „martirizat” în care boborul se va recunoaște ca într-o oglindă fermecată: „Oglindă, oglinjoară, cine-î cel mai frumos, mai deștept și mai drept dintre (ne-)muritorii neamului, salvatorul nostru de hidra oligarhică, condamnatul comunismului, deconspiratorul securității? Oare cine?”

„Succesele” politice ale prezidentului martirizat sînt incalculabile. Doar în decurs de doi ani a reușit să marginalizeze ultimul partid politic (PNL) care (cel puțin în osatura sa principală) nu aparținuse clanului FSN, a reușit să ridice populismul și mîrlănia la rang de politică de stat, a reușit să anestezieze și să-și alinieze docil pînă și o parte a societății civile, divizînd-o astfel cum nu reușise nimeni pînă atunci, a reușit să-și opună un (aproape) întreg Parlament, discreditînd în fața electoratului instituția fundamentală a democrației, a reușit să readucă în competiția politică un PSD aflat în moarte clinică, a reușit să rebasculeze la Cotroceni prin ricoșeu personajele odioase ale sistemului ticăloșit pe care crezusem sincer că intenționase să le elimine, a reușit să paralizeze guvernarea țării deturnînd atenția de la problemele esențiale ale modernizării și occidentalizării României... Și lista „succeselor” bănesciene ar putea să continue.

Dar, în ciuda aparențelor, nu asta e problema. Specia denumită „animal politic” se află dincolo de limitele înțelegerii omului cu bunsimț. Logica și morala nu au ce căuta, se pare, în acest anturaj. Or, pentru noi, ca și pentru marea majoritate a alegătorului turmentat, fie că ne dăm seama, fie că nu, aceste din urmă trăsături ar trebui să primeze.

UDMR-ul, pe afișele sale electorale (singurele pe care le-am văzut în afară de cele ale PD-ului!), sugerează un „da” hotărît pentru democrație. Sună frumos. Poate fi chiar adevărat. Chiar dacă acest „da” înseamnă de fapt „nu” pentru Bănescu. Atît doar că, atunci cînd dîșii, alături de ceilalți care compuseseră „grupul celor 322”, au forțat (încălcînd?) limitele constituționale pentru a-l suspenda pe Traian Bănescu, au sugerat un „da” cam nehotărît pentru aceeași democrație. Dubla măsură, care afectase tot timpul interesele aceluiași UDMR – și ale comunității maghiare din România în general –, e greu de acceptat din partea unui minoritar, chiar dacă interesele politice de moment par să le confirme opțiunea.

Fără doar și poate sîntem – alături de PNL și UDMR – adepții unei democrații parlamentare. Chiar dacă boborul suspină după un „vodă” puternic care să dea, să facă, să dreagă, să-i bată la fund și să-i mîngîie pe creștet. Un popor de asistați dorește să fie un popor asistat. Cine ar putea s-o facă mai bine decît un președinte populist. Un președinte contestat de două treimi dintre parlamentarii aleși totuși în mod democratic de electoratul român, de „popor”, dar susținut cu căldură de forțe extraparlamentare ne- sau antidemocratice, ca Mișcarea Legionară sau partidul de fotbal al dlui Gigi Becali. Sîntem adepții unei democrații parlamentare, chiar dacă electoratul incult dorește să fie călărit de un om puternic care să le arate, ca pe vremea comunismului atotștiutor, drumul cel bun. Este evident că acest electorat nu l-ar fi înălțurat niciodată pe Ceaușescu. O dovedește nostalgia uitucilor care înainte de '89 stătuseră la coadă din zorii zilei pentru jumătate de unt. Ei juissează acum ascultînd pseudo-justițiarismul unui neofit care joacă (destul de bine) rolul arhanghelului salvator care cutreieră țara pe cal alb pentru a se război cu monumentul oligarhului necunoscut. Sînt de fapt aceiași care îl aclamaseră (sincer) și pe Ceaușescu, devenit erou național după august 1968.

Sîntem adepții unei democrații parlamentare, chiar dacă parlamentarii noștri sînt aleși după chipul și asemănarea electoratului. Să nu ne facem iluzii asupra acestuia din urmă. Dar acest bobor va putea deveni electorat în sensul autentic al cuvîntului, adică cetățeni contribuabili cu drepturi și responsabilități (chiar și în alegerea reprezentanților delegați) numai dacă instituția Parlamentului va funcționa ca și gazonul englezesc. Care nu trebuie, se zice, decît tuns și udat. Timp de 400 de ani. Noi nu mai avem decît vreo 370. Dar trec și aștia. Numai să fim lăsați s-o tundem și s-o stropim în liniște. Să începem cu tunsul...

Nu avem nici o garanție că nu vor mai crește burieni în grădina viitoarelor parlamente. Dar cu mecanisme adecvate, care deocamdată lipsesc, le-am putea stîrpi cu mai multă eficiență, transformînd încetul cu încetul maidanul în grădină. Pentru a ajunge însă într-adevăr la această performanță avem nevoie (în afară de cele patru secole) de cel puțin două lucruri esențiale: de un proiect coerent și de o busolă care să ne arate drumul. Proiectul nu a depășit deocamdată faza de idee, abia acum urmează consultarea specialiștilor pentru elaborarea unei legi privind „votul uninominal”, leacul miraculos care – se speră – să reformeze clasa politică românească, iar busola, reperul moral care să stea în fața electoratului ca un far călăuzitor lipsește cu desăvîrșire. Clasa politică nu este capabilă s-o dea, elita intelectuală, ca și clerul dealtfel, au trădat-o, „societatea civilă” este în derivă, divizată ca și societatea în întregul său. Deși se apropie o lungă vară fierbinte, sîntem în așteptarea nașterii Mesiei. Pînă la venirea ei rămînem cu tunsul și stropitul, cine știe, poate o răsări totuși și vreo legumă euroconformă.

Educația interculturală...

majorității, precum și sentimentele celorlalte minorități. Avem categorii diferite de cetățeni, cu viziuni diferite deoarece ei nu sînt doar produsul familiilor și comunității lor, ci și al sistemului educațional.

În momentele în care societatea are de făcut alegeri importante în ce privește dezvoltarea viitoare, cetățenii au viziuni total opuse asupra acelu viitor. Lipsește un consens minim. Toate acestea constituie o sursă de tensiuni ce pot fi instrumentalizate cu ușurință de grupurile extremiste și care subminează fără încetare coeziunea socială.

Proiectul Ligii Pro Europa are o țintă foarte clară: nu ne-am propus în această primă fază să rezolvăm problema educației interculturale în România, am aplicat chestionare cu ajutorul cărora să putem măsura aproximativ gradul de toleranță al elevilor și al profesorilor din școlile publice. Din păcate, ceea ce am găsit a fost un grad alarmant de intoleranță. Am făcut, totodată un inventar al organizațiilor neguvernamentale care implementează programe interculturale, precum și un inventar al activităților extracuriculare în care sînt implicați elevii pentru a vedea dacă au vreo dimensiune interculturală. Am făcut și o analiză a manualelor de istorie, educație civică, literatură, geografie și muzică pentru a afla în ce măsură sînt interculturale. Trebuie să precizez că educația interculturală nu reprezintă o cerință a Ministerului Educației.

Această evaluare generală fiind făcută, putem trece la stadiul următor, în care să facem lobby pe lângă Ministerul Educației, să încurajăm celelalte ONG-uri. Intenția noastră este să derulăm un proiect pilot în cadrul căruia să elaborăm un manual intercultural, o curriculă și materiale didactice interculturale referitoare la Transilvania și, mai cu seamă, la județul nostru. Principalul obstacol îl constituie faptul că elevii sînt deja supraaglomerați, interesul pentru problemele minorităților este scăzut, nu există voință politică în acest sens întrucît intoleranța este un foarte eficient instrument politic al fundamentalismului și naționalismului.

Soluțiile pe care le întrevădem sînt să presăm prin toate mijloacele autoritățile să răspundă la întrebarea și să dea seama în ce fel implementează recomandările Consiliului Europei referitoare la dimensiunea interculturală a educației și la coeziunea socială, întrucît, după cum a recunoscut și domnul Marko Atilla, secretar de stat, Ministerul Afacerilor Externe primește toate documentele acestea însă nu le trimite mai departe ministerelor de resort și recomandările nu devin niciodată politici publice în România, ci rămîn doar literă moartă pe hîrtie.

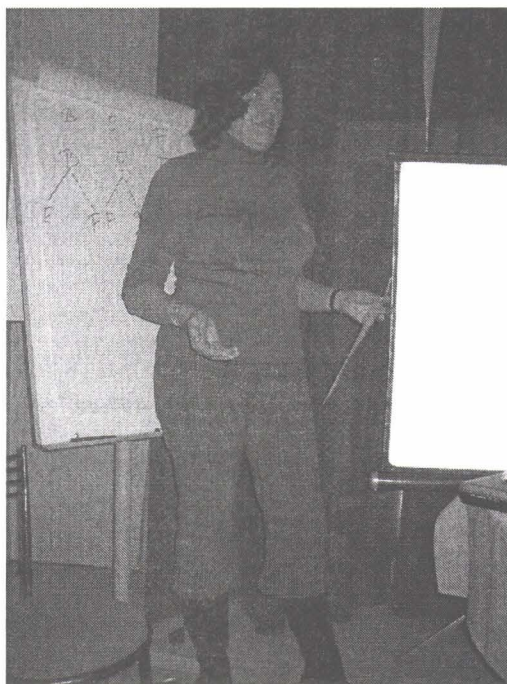
Jagoda Paukovic:

Tocmai ați reconfirmat, dacă mai era nevoie, faptul că educația interculturală constituie unul din cele mai importante instrumente în promovarea coeziunii sociale și că este extrem de

dificil să existe o voință politică în acest sens deoarece cele mai mari obstacole sînt politicile populiste, instituțiile religioase care servesc guvernarea locală, dar și cea de la palierul superior.

Miralem Tursinovic (Bosnia și Herțegovina):

Proiectul nostru a încercat să contribuie la coeziunea socială prin sensibilizarea organizațiilor de tineret din Bosnia și Herțegovina cu privire la educația interculturală și la problemele minorităților, ceea ce înseamnă că vom avea în jurul nostru destui oameni care să ducă mai departe această idee. Pe de altă parte, am reușit să coagulăm organizațiile internaționale care sprijină minoritățile din Bosnia și am reușit să îl facem pe ministrul Minorităților și Afacerilor Sociale să semneze memorandumul de cooperare și să punem bazele unui grup de membri ai organizațiilor minorităților, organizațiilor naționale și guvernului care să lucreze împreună pentru soluționarea problemelor majore ale minorităților. Avem

însă nevoie de mai mult timp: în momentul de față, în Bosnia, coeziunea socială a minorităților este echivalată cu asimilarea lor. Multe din organizațiile minoritare sînt absorbite, întrucît se tem să își ridice glasul pentru ca nu cumva să între în conflict cu cele trei popoare constituționale. Majoritatea organizațiilor minorităților se tem să facă ceva pentru că cred că orice schimbare nu poate fi decît înspre rău. Deficiența proiectului nostru este că nu am reușit deocamdată să stîrnim destul interes din partea organizațiilor minorităților.

Obstacole majore sînt situația politică și sistemul politic, precum și comportamentul comunității internaționale în Bosnia – reprezentanții organizațiilor internaționale nu fac practic nimic, vin în Bosnia, fac niște studii de caz, derulează proiecte de șase luni sau de un an, fără nici un rezultat concret.

Vedem o soluție în faptul că vom încerca să ducem o campanie pentru a deschide posibilitatea tuturor organizațiilor minorităților din Bosnia de a înființa un consiliu național al organizațiilor minorităților. Deocamdată avem doar un Consiliu Național Rom ale cărui rezultate sînt slabe și avem un consiliu consultativ al romilor în cadrul Ministerului Drepturilor Omului, însă și acesta fără rezultate, deoarece este numai consultativ.

Pe de altă parte, am lansat împreună cu colegii noștri din Marea Britanie și din Bosnia un proiect „Strategii pentru obținerea drepturilor romilor în Bosnia”, care își propune să întărească capacitățile organizațiilor rom, comunicarea dintre ele și coeziunea cu celelalte naționalități din Bosnia. Obiectivul nostru este să coagulăm organizațiile minorităților pentru în așa fel încît rolul lor să nu se mai limiteze la a fi pur consultativ.

Michel Peters (Olanda):

Credința noastră este că coeziunea socială este cel mai bine slujită prin respectarea diferitelor identități ale locuitorilor și

grupurilor din Olanda. Unul din factorii majori în formarea identității îl reprezintă educația lingvistică și de aceea promovarea ei este pozitivă pentru coeziunea socială. La modul general, munca organizației noastre constă în a crea spațiu în toate domeniile pentru această idee, spațiu pentru a convinge oamenii că această idee nu constituie o amenințare, ci o premisă pentru coeziunea socială, însă acesta este un mesaj foarte greu digerabil în Olanda în momentul de față. Avem așadar foarte multe de făcut: trebuie să creăm spațiu pentru un dialog real între diverșii actori pentru ca să își asculte unii altora argumentele și trebuie să creăm spațiu pentru a depăși blocajele ideologice. Deciziile politicianilor noștri nu s-au bazat pe realități, ci pe ideea restrîngerii accesului imigranților către Olanda. Convingerea lor este că imigranții trebuie asimilați, că cele care necesită mai multă atenție sînt cultura și tradițiile olandeze, pe care noii veniți ar trebui să le adopte. Noi însă sîntem de părere că aceasta nu este cea mai bună soluție și încercăm de aceea să creăm spațiu pentru nuanțe.

Trebuie să reînviem interesul organizațiilor minorităților pentru promovarea educației multilingve și trebuie să cîștigăm de partea acestei idei sprijin politic și oficial.

Ne propunem în perioada următoare să purtăm discuții cu politicieni pentru a-i convinge de valoarea educației multilingve; ne vom strădui de asemenea să popularizăm ideea coeziunii sociale pe toate canalele media.

Teodora Krumova (Bulgaria):

Proiectul nostru contribuie la coeziunea socială în principal pe două căi: el face o evaluare a situației educației interculturale pe teren și transmite cunoștințe despre interculturalism, despre felul în care el poate fi predat de profesori.

Cel mai mare obstacol îl constituie sistemul educațional însuși deoarece încă nu este clar acest concept al interculturalismului și cu atît mai puțin al modului în care el ar trebui implementat. Segregarea nedeclarată, dar reală a copiilor romi în școli reprezintă un obstacol uriaș pentru interculturalism, după cum este și lipsa cunoștințelor în domeniu a profesorilor și a directorilor de școală, care sînt actori direcți în educația interculturală.

Deyan Kolev (Bulgaria):

Situația politică actuală din Bulgaria nu este favorabilă educației interculturale. De la ultimele alegeri încoace, numărul naționaliștilor și al partidelor neonaziste este în creștere.

Smaranda Enache:

Da, într-adevăr, Bulgaria a contribuit cu un europarlamentar extremist, România cu cinci, așa că Le Penn a putut să își formeze un grup parlamentar propriu.

Deyan Kolev:

Ele sînt partide neonaziste, chiar dacă nu se recunosc ca atare. Sînt partide cu o pronunțată atitudine antiromă, antisemită, antiturcă. Ele sînt izolate în parlament de către partidele politice tradiționale, care înainte vreme erau mai deschise în a aborda problemele minorităților, dar care acum preferă să nu spună și să nu facă nimic pe această temă. Posibilitățile sînt totuși deschise deocamdată pentru educația interculturală, cerința existenței acestui aspect se regăsește în curriculum, în materialele didactice, în cerința de a se include anumite elemente interculturale în manualele folosite pentru toate secțiile. Desigur, nu ne stă în putere să schimbăm distribuția romilor în școli, însă putem găsi căi de implementare a educației interculturale și de a suplini

lipsurile din școlile mixte și din cele predominant române. Chiar dacă situația politică nu este propice, am descoperit că foarte multe lucruri rămîn la latitudinea profesorilor și ne vom concentra de aceea asupra lor.

Teodora Krumova:

Un alt avantaj este că politicienii țin cont de ce spune Comisia Europeană și că chiar dacă ne lipsește un instrument de strategie națională, avem la îndemînă altele, internaționale.

Deyan Kolev:

În ce privește soluțiile, există mai multe aspecte: lobby-ul și presiunea de la nivel european deoarece oficialii bulgari sînt de acord cu aproape orice vine de la UE; îi putem ajuta pe profesorii care vor să implementeze educația interculturală, anul viitor îi vom învăța cum să acceseze fonduri din diverse fonduri structurale, îi vom învăța metodologia predării educației interculturale deoarece majoritatea nu au altceva pe ce să se bazeze decît propria experiență. Vom continua să facem presiuni asupra Ministerului Educației pentru a crea condiții favorabile educației interculturale. Credem că este mai bine să ne folosim de actualul sistem de învățămînt așa cum este el decît să ne confruntăm cu el, chiar dacă este dificil, pentru că am putea ajunge la soluții durabile schimbînd sistemul din interior.

Agit Mirzoev (Georgia):

Într-adevăr, educația interculturală poate coagula o societate divizată, și poate propune idealuri comune, însă pentru aceasta e nevoie de cunoașterea celorlalți. O deficiență a proiectului nostru o reprezintă relațiile cu mass media care este foarte părtinitoare și care insistă pe scandaluri care duc inevitabil la divizare și ating foarte rar subiectele care ar putea contribui la coeziunea socială.

Obstacole majore în realizarea coeziunii sociale sînt mai multe: populația nu împărtășește idei comune, minoritățile se tem, și pe bună dreptate, de asimilare, nivelul scăzut de educație.

O soluție pe care o întrevădem este un lung proces de atragere a atenției internaționale, presiunea comunității internaționale este unicul instrument prin care se poate realiza ceva în Georgia, singura presiune eficientă asupra guvernului.

Jagoda Paukovic:

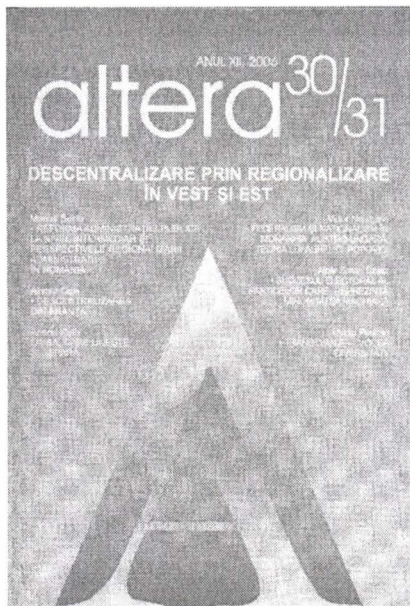
Încercînd să trag o concluzie din cele expuse, mi se pare șocant faptul că în fiecare din cazuri populația generală nu este convinsă că diversitatea este o valoare și că educația interculturală este un instrument folositor. Acestea sînt două lucruri care necesită tot felul de metode de lucru, e o sarcină copleșitoare aceea de a convinge, de a schimba mentalități. Avem însă de partea noastră Consiliul Europei care elaborează cantități impresionante de materiale, documente, directive și proiecte. Întrebarea căreia va trebui să-i găsim un răspuns este în ce fel vom convinge guvernele, dar și autoritățile locale, nu în ultimul rînd părinții, că educația interculturală este cu adevărat utilă.

Smaranda Enache:

Parlamentul European a decis să declare anul 2008 drept anul dialogului intercultural. Este pentru prima dată cînd Uniunea Europeană preia o temă a Consiliului Europei și o include pe propria sa agendă. Este extraordinar faptul că noi, organizațiile de față, am avut această idee cu mult înainte lor și că am înființat această rețea, însă odată ce aceste lucruri vor fi făcute la nivel de șefi de state și de ministere ale educației, odată ce ele vor intra pe agenda acestora, vor avea desigur un impact mai vizibil

altera 30/31

Descentralizare prin regionalizare în Vest și Est

Coincidența face din acest număr dublu al **alterei** unul jubiliar. El vede lumina tiparului în chiar momentul aderării României la Uniunea Europeană, un eveniment de importanță covârșitoare ale cărui implicații vor putea fi apreciate mai just peste o jumătate de secol, când lumea viitoare se va mobiliza pe axa globală în coaliții regionale și transregionale. Lu-

mea euro-atlantică, din care face parte de-acum și România, va fi unul din polii acestei umanități viitoare.

Cum **altera** nu a pregetat pe parcursul a peste un deceniu de apariție și preț de 30 de numere să ne introducă în elementele definitorii ale Europei prezente și viitoare – managementul diferenței, dialectica global-local, tradiția ca motor al dezvoltării durabile, echilibrul democratic dintre stat și regiuni, ecumenismul luminat, se cuvine să omagiem aici spiritele sub auspiciul cărora revista a apărut: autori, redactori, editori, alături de traducători, documentariști și tehnoredactori. Nu mai puțin, se cuvine să ne exprimăm grațitudinea față de sponsori, și nu în ultimul rând, față de cititori.

altera, în felul său o publicație oarecum singulară în peisajul aparițiilor din România, a îndeplinit cu cinste și decență rolul său multiplu de platformă a unor idei novatoare, vehicol al militantismului Ligii Pro Europa, atelier de creație pentru autorii care au debutat aici sau i-au încredințat articole pe care nu ar fi avut unde să le publice. La apariția ei, a umplut un imens gol bibliografic, iar mai apoi a rămas fidelă abordării unor teme tabu sau, eufemistic spus, delicate.

Continuându-și programul, **altera** de față salută integrarea României în Uniunea Europeană cu o apariție

jubilărie reunind temele marilor provocări pe care post-aderarea le va lansa României și Europei în întregul ei. Uniunea Europeană va avea de răspuns în anii următori exigenței de coeziune și solidaritate în diversitate, printr-o profundă reformă a statului național. Regiunile și comunitățile locale vor prelua o mare parte din prerogativele centrului, iar Uniunea, dacă va dispune de liderii vizionari de care duce lipsă, va aborda cu mai mult curaj profilul mondial al bătrânului continent.

Se regăsesc așadar, în această apariție aniversară, „obsesiile” **alterei**: descentralizarea și regionalizarea, cu ilustrări din Franța și Italia, reforma administrației publice românești cu perspectivele ei modeste de regionalizare, experiența federalistă în zona cea mai frământată a Europei, Bosnia și Herțegovina, minoritățile ca actori ai sistemelor politice europene, multilingvismul european și românesc, convergențele transilvane prin prisma federalismului și naționalismului, libertatea religioasă, Transilvania – voce a diversității. Cu același tradițional respect pentru autorii inovatori, **altera** îi publică în acest număr pe Anton Bebler, Alistair Cole, Silvio Gambino, Bernat Joan i Mari, alături de Andrei Roth, Victor Neumann, Ovidiu Pecican, Alpár Zoltán Szász, Marius Suci, Daniel Hrenciu, Ioan Marius Bucur. *Mica istorie a Transilvaniei* a lui Harald Roth, recenziată în **altera** de Lucian Nastasă, publicată tot de Editura Pro Europa, se înscrie pe linia recuperării istoriei regionale.

Deși nu întrevădem, în momentul când redactăm acest editorial, nici cea mai vagă undă de speranță că **altera** va continua să apară, nu intenționăm să-i scriem necrologul. **altera** rămîne una din cele mai curajoase reviste „de specialitate” din România, intrată în grațiile mediilor academice și în bibliografia multor facultăți. Are meritul de a fi urmat neabătut un program militant temperat. Are meritul de a fi creat un curent de opinie, o platformă, un program.

Indiferent de soarta apariției ei, **altera** este din acea stirpe intelectuală pentru care trecutul ține loc și de viitor.

Târgu-Mureș/Marosvásárhely/Neumarkt am Mieresch, decembrie 2006

CAZURI DE ÎNCĂLCĂRI ȘI ABUZURI DE DREPTURILE OMULUI ÎN ATENȚIA LIGII PRO EUROPA

Cazul Apalina/Reghin

Inspectoratul General al Poliției Române și Inspectoratul de Poliție al Județului Mureș au definitivat ancheta internă în cazul Apalina/Reghin.

Conform adresei IGP nr. 1.892.005 din 25 ianuarie 2007, pentru abateri disciplinare s-a dispus „atenționarea” comisarului șef de poliție Valer Ujică, comisarului de poliție Alexandru Moldovan și subcomisarului de poliție Petru Gora. Această măsură nu face parte din categoria sancțiunilor prevăzute de *Legea privind statutul polițistului nr. 360/2002*.

Reamintim opiniei publice că această sancțiune — practic inexistentă — se acordă (conform adresei nr. 9303/9 din 31.10.2006 a IGP) întrucât, „în urma verificărilor efectuate s-a stabilit faptul că gestionarea evenimentelor de către ofițerii responsabili din cadrul IPJ Mureș s-a efectuat în mod necorespunzător, fapt ce a condus la luarea unor măsuri cu încălcarea prevederilor legale în vigoare și dispozițiilor interne existente”, iar „măsurile luate au determinat și influențat declanșarea conflictului

care a condus la rănirea polițiștilor și a cetățenilor din cartierul Apalina, și la producerea de pagube importante patrimoniului MAI, la crearea unei imagini nefavorabile Poliției Române, cu impact negativ în rîndul populației și al organizațiilor nonguvernamentale interne și internaționale cu preocupări în domeniul apărării drepturilor omului”.

Cazuri nerezolvate de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

Liga PRO EUROPA a identificat un număr de 11 cazuri semnalate de organizație (unele din 2003) care nu au fost soluționate de CNCD. La data de 30 ianuarie 2007 am solicitat clarificarea situației.

Conform ratificării de către România a *Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială*, în situația în care CNCD nu soluționează cazurile de discriminare rasială, se poate sesiza direct Comisia pentru Eliminarea Discriminării Rasiale din cadrul ONU.

Limbile lumii

Ziua Internațională a Limbii Materne

În 1999, UNESCO lansa Ziua Internațională a Limbii Materne, care se sărbătorește la 21 februarie. „Limbile joacă un rol important în procesul de integrare în toate aspectele vieții publice, mai cu seamă în educație”, susține UNESCO. Totuși, sute din cele peste șase mii de limbi sînt absente de pe scena publică, iar cincizeci la sută sînt în pericol de dispariție.

În opinia directorului general al UNESCO, Kod'chiro Matsuura, „Limba maternă ne este dragă fiecăruia din noi. Limba maternă este cea în care rostim primele noastre cuvinte și în care ne exprimăm gândurile cel mai bine. Ea este temelia pe care își dezvoltă toate ființele umane personalitatea din clipa în care respiră prima oară și care îi sprijină pe toată durata vieții. Ea este mediul prin care învățăm respectul de sine, pentru istoria și cultura proprie și, mai presus de toate, pentru ceilalți și diferențele lor. (...) În ciuda exemplelor de bune practici din diferite părți ale lumii, multilingvismul pare astăzi mai mult un ideal

decît o realitate. Există probabilitatea ca mai bine de 50% din cele peste 6.000 de limbi care se vorbesc în lume, vehicule ale memoriei colective și ale unei moșteniri intangibile, să dispară, 96% din ele fiind vorbite de numai 4% din populația lumii. Mai puțin de un sfert din toate limbile lumii sînt folosite în educație și în spațiul virtual, iar majoritatea acestora sînt folosite numai ocazional. Numai cîteva sute de limbi au primit locul cuvenit în sistemul educațional și în domeniul public și mai puțin de o sută sînt folosite în lumea digitală.” Domnul Matsuura a concluzionat spunînd că, pentru a marca anul acest Ziua Internațională a Limbii Materne, „Fac un apel să se promoveze strategiile pentru limbile naționale și regionale astfel încît să edificăm un mediu armonios pentru toate limbile lumii.”

Între timp, la 18 martie va intra în vigoare noul instrument juridic al UNESCO, Convenția pentru protecția și promovarea diversității de expresie culturală.

Comunicate

Modul de obținere a informațiilor confidențiale în cursul cercetării penale

Liga PRO EUROPA a participat la dezbaterile organizată de Ministerul de Justiție privind *OUG 131/2006*, la care am susținut, împreună cu alte organizații, necesitatea de a clarifica și de a defini trei tipuri de informații: a) informații legate de identitatea utilizatorului unui număr de telefon sau al unui calculator, b) informații legate de identitatea celor care participă la schimburi de informații (lista convorbirilor telefonice, lista paginilor de internet accesate de o persoană etc.), c) conținutul convorbirilor.

Legat de primul și cel de-al treilea tip de informații a existat un consens general: pentru identificarea unui utilizator este suficient să existe o solicitare din partea unui procuror, iar pentru conținutul unei convorbiri este nevoie de autorizarea unui judecător. Organizațiile participante la dezbateri au solicitat ca și pentru identificarea celor care participă la schimburi de informații să se solicite autorizarea din partea unui judecător, această informație fiind de categoria informațiilor confidențiale.

Reprezentanții Ministerului Justiției au promis o reanalizare și reformulare a tuturor legilor care prevăd modul de accesare a informațiilor confidențiale în cursul cercetării penale pentru a asigura uniformizarea prevederilor legale și a evita formulările care pot fi interpretabile.

7 februarie 2007

Dezincriminarea calomniei și insultei

Liga PRO EUROPA a militat încă de la începutul activităților sale pentru garantarea libertății de exprimare prin dezincriminarea calomniei și insultei. Totodată Liga PRO EUROPA, bazat pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, consideră ca acest drept poate și trebuie să fie limitat în anumite condiții, dar nu prin sancțiuni penale ci prin sancțiuni civile.

În momentul de față accesul persoanelor la justiție este limitat de taxele de timbru judiciar aplicate în cadrul proceselor civile. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat România (cazul Weissman și alții împotriva României) pentru cuantumul exagerat de mare al acestor taxe.

Prin urmare, soluția prin care se poate garanta atât libertatea de exprimare cât și dreptul la propria imagine ar fi dezincriminarea calomniei și insultei în paralel cu scutirea de taxe de timbru a proceselor civile în care fondul acțiunii este calomnia și insulta.

7 februarie 2007

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuropa.ro

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár

Director Editură: SZOKOLY Elek

540049 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154
Tel/fax: +40-(0)265-250182; 250183, e-mail: office@proeuropa.ro

CONTENTS:

P.1, 4-5 Intercultural Education – A Challenge of Future – Launched in 2006 and funded by Justitia et Pax (The Netherlands), the project *Diversity and social cohesion – equal participation of minorities in Europe* has brought together NGOs from five countries (Bosnia-Herzegovina - Helsinki Citizen's Assembly; Bulgaria - Amalipe, Georgia - Public Movement Multinational Georgia, The Netherlands - Justitia et Pax and CORDAID, and Romania – Liga Pro Europa). Concluding the first stage of the project, the assessment of intercultural education in the aforementioned countries, the partners met in Bucharest in order to analyse and compare results and also to devise common strategies for bringing intercultural education on the European public agenda;

P.2 A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in January-February 2007;

P.3 Mess – Having achieved the only goal they have all agreed upon, namely Romania's accession to the EU, politicians from all parties have forgotten Romania also has to integrate into the Union and have no project for this country, their sole concern being how to access a larger slice of the cake of power; therefore, the feeble democracy Romania has so far achieved is now endangered;

P.6. Altera 30/31 – a review of the latest issue of the journal, having as its main theme Decentralisation through Regionalisation in Western and Eastern Europe and bringing together studies on current decentralisation processes in France, Italy, Romania, Bosnia-Herzegovina as well as EU's most relevant documents on multilingualism, an analysis of the state of multiculturalism in the self-acknowledged multicultural Babeș-Bolyai University in Cluj, a case study on the electoral success of the parties representing the Hungarian minority;

P.7 – Cases of Human Rights Infringement Investigated by the PEL – a brief press release on the latest cases the Human Rights Office within PEL has dealt with, especially the abuse by the police on the Roma community in Reghin; *International Mother Tongue Day –* Excerpts from the speech delivered by Mr. Kod'chiro Matsuura, general director of UNESCO, on the occasion of the International Mother Tongue Day;

P.8 How Confidential Data Are Obtained during Penal Investigation – the PEL is concerned about the way criminal investigations are conducted.

Responsabil de număr: Doina BACI

Multiplicat la **MEDIAPRINT**

*PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Open Society Institute și Charles St. Mott (SUA)*